

Rehuvalvonnan raportti 2015

Evira/1454/0411/2016

Eviran raportti
Hyväksymispäivä 15.4.2016

Rehu- ja lannoitevalvontayksikkö

Hyväksyjä Sinikka Marmo

Esittelijä Tarja Root

Lisätietoja

Sisällysluettelo

1. ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA	4
2. VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN	4
3 TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS	11
3.1 <i>Todetut puutteet ja niiden yleisyys</i>	11
3.2 <i>Puutteiden analyysi</i>	18
4 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE	20
5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET	22
5.1 <i>Toimijoiden säädöstentuntemuksen varmistaminen</i>	22
5.2 <i>Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen</i>	23
5.3 <i>Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet</i>	255
6 VALVONNAN RESURSSIT	25
7 MUUTOKSET SEURAAVAN VUODEN VALVONTAAN	26

1. ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA

Rehualvannon strategisena vaikuttavuustavoitteena on varmistaa, että markkinoille saatettujen rehujen koostumus vastaa tuotteista annettuja tietoja ja että ne ovat hyvälaatuisia, turvallisia ja käyttötarkoitukseensa sopivia. Tavoitteena on lisäksi kohdistaa valvonta sekä tuotantoon että tuotteisiin, tehdä sitä kaikissa rehujen tuotanto-, valmistus- ja jakeluvaiheissa sekä varmistaa, että vaatimukset täyttävien tarkastuskohteiden osuus on 99 % ja että salmonellaa ei esiinny markkinoille saatetussa elintarviketuotantoeläinten rehuissa. Nämä tavoitteet saavutettiin toimintavuonna.

Rehunäytteiden valvontatulosten perusteella arvioiden Suomessa valmistetut ja markkinoille saatetut rehut täyttävät edelleen valtaosin rehulainsäädännössä rehujen turvallisuudelle ja laadulle asetetut vaatimukset eikä erityisiä ongelmia ole esiintynyt. Vähittäismyynnissä olevien tuontirehujen ongelma ovat edelleen puutteelliset pakkausmerkinnät, joskin merkintäpuutteita todettiin vähemmän kuin aiempina vuosina. Lisääntyntä rehujen nettikauppaa ei ole pystytty systemaattisesti valvomaan.

Salmonellaposiitivisia rehujen tuontieriä oli vähemmän kuin edellisenä vuonna. Rehuperäisiä eläinten salmonellatartuntoja tai elintarvikkeiden saastumisia ei todettu.

Rehualan toimijoihin kohdistuneiden tarkastusten mukaan toimijat noudattavat pääsääntöisesti hyvin rehulainsäädännön vaatimuksia. Myös toimijoiden omavalvontaan liittyvät HACCP-järjestelmät ovat kohtuullisen hyvätasoisia varsinkin isommilla toimijoilla. Kaikki irtorehun kuljettajat eivät ole noudattaneet lakisääteistä salmonellanäytteenottovelvoitetta.

Kokkidiostaatteja ja lääkeaineita sisältävien rehujen tuotannossa voi tapahtua väistämättömiä teknologisia jäämien siirtymiä seuraaviin rehujen valmistuseriin. Jäämien siirtymät sekä muut rehuissa kielletyt yhdisteet on huomioitu elintarviketuotantoeläinten rehuja valmistavien rehutehtaiden valvonnassa. Vakavia puutteita ei havaittu.

Alkutuotannon toimijoiden valvonnassa havaittiin v. 2015 vähemmän puutteita kuin edellisenä vuonna, jolloin kasvinviljelytilat tulivat uutena mukaan maataloustukiin liittyvään täydentävien ehtojen rehualvontaan. Havaitut laiminlyönnit liittyivät edelleen pääasiassa rehukirjanpitoon. Näiden tilojen osuus kaikista valvotuista maatiloista oli kuitenkin edellisten vuosien tapaan pieni.

2. VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN

Rehualvonta kattaa koko toimintaketjun eli rehun alkutuotannosta valmistuksen, tuonnin, viennin, markkinoille saattamisen, varastoinnin ja kuljetuksen kautta käyttöön maatiloille asti. Valvonnalla varmistetaan myös rehujen merkintöjen ja jäljitettävyyden toteutumista ketjun kaikissa vaiheissa.

Rehualan alkutuotannon toimijoiden valvonta (tilavalvonta)

Maatilojen rehualvonta on samalla sekä substanssilainsäädännön että täydentävien ehtojen valvontaa tukia hakeneilla maatiloilla. Maatilat valittiin valvontaan satunnaisotantojen ja kohdennettujen otantojen perusteella. Evira määritteli perusteet, joilla tilat valittiin otannoille, ja Maanmittauslaitos valitsi määrittelyn perusteella tilat satunnaisesti otannoille. Eläintilojen kohdennetussa otannassa huomioitiin mm. tilan tuotantosuunta ja potentiaalinen kalajauhon käyttö (erikoistuneet siipikarja- ja sikatilat, sekatilat), aiemmat valvontatulokset sekä koko (isot tilat). Kasvinviljelytilojen kohdennetussa otannassa huomioitiin rehuksien viljely. Lisäksi valvontaan tuli viisi tilaa valvontapyyntöjen kautta.

ELY-keskukset valvoivat yhteensä 590 tilaa, joista 395 oli kasvinviljely- ja 195 eläintuotantotilaa (Taulukko 1). Otannoissa olleita rehualan toiminnan lopettaneita tiloja ei valvottu eikä täydentävien ehtojen valvontaa tehty tiloilla, jotka eivät hakeneet maataloustukia. ELY-keskusten tarkastajat valvoivat tilat Eviran laatiman suunnitelman ja ohjeistuksen mukaisesti. Tavoitteena oli valvoa vähintään 1 % tukia hakeneista maataloista, mikä toteutui.

Valtaosalla valvotuista eläintuotantotiloista oli märehijöitä (75 %), mutta myös sekatiiloja, joilla on sekä märehijöitä että sikoja tai siipikarjaa (9 %), sikatiiloja (9 %), siipikarjatiiloja (5 %) ja hevostiloja (2 %) oli mukana valvotuissa eläintiloissa. Muiden eläinten lisäksi osalla tiloista oli myös hevosia (4 %) ja yhdellä tilalla myös lihakaneja. Tiloilta otettiin yhteensä 195 rehunäytettä, joista 44 oli tilaseoksia, 37 teollisia rehuseoksia, 80 viljoja tai valkuaisrehuja ja 28 nurmirehua. Rahtiseoksia oli viisi ja kiennäisrehuseoksia yksi. Näytteitä otetaan ensisijaisesti tilaseoksista ja niiden raaka-aineista TSE-tautien (esim. hullun lehmän tauti) takia kiellettyjen eläinvalkuaisen käytön valvomiseksi.

Taulukko 1. Kielletyn eläinvalkuaisen tutkimiseksi otettujen rehunäytteiden määrä ja valvottujen maatilojen määrä v. 2015.

Tavoite, näytteet/tilat	Toteutuma, näytteet/tilat	Toteutunut %, näytteet/tilat
200 / 525	195 / 590	97,5 / 112

Eläintiloilla valvottiin käsitellyn eläinvalkuaisen varastointia ja rehukäyttöä sekä rekisteröitymistä edellyttävien maitotuotteiden rehukäyttöä eläintautien ehkäisemiseksi. Käsiteltyä eläinvalkuaista (esim. kalajauhoa) tai sitä sisältävää täydennysrehua käytävän alkutuotannon toimijan tulee olla joko Eviran hyväksymä tai rekisteröimä. Hyväksyntä edellyttää tarkastuskäyntiä tilalla. Vuonna 2015 rekisteröitiin yksi uusi sikatila kalajauhoa sisältävän täydennysrehun käyttäjäksi. Tarkastajat katsoivat myös rehuvastosten tunnisteen merkinnät sekä kirjasivat ylös rehuvastostealueella havaitut tuhoeläimet, niiden jäljet ja käytetyn tuhoeläintorjunnan.

Sekä eläin- että kasvinviljelytiloilla tarkastettiin rehujen varastointi ja jäljitettävyyden rekisteröitymistä edellyttävien maitotuotteiden rehukäyttöä eläintautien ehkäisemiseksi. Käsiteltyä eläinvalkuaista (esim. kalajauhoa) tai sitä sisältävää täydennysrehua käytävän alkutuotannon toimijan tulee olla joko Eviran hyväksymä tai rekisteröimä. Hyväksyntä edellyttää tarkastuskäyntiä tilalla. Vuonna 2015 rekisteröitiin yksi uusi sikatila kalajauhoa sisältävän täydennysrehun käyttäjäksi. Tarkastajat katsoivat myös rehuvastosten tunnisteen merkinnät sekä kirjasivat ylös rehuvastostealueella havaitut tuhoeläimet, niiden jäljet ja käytetyn tuhoeläintorjunnan.

Sekä eläin- että kasvinviljelytiloilla tarkastettiin rehujen varastointi ja jäljitettävyyden rekisteröitymistä edellyttävien maitotuotteiden rehukäyttöä eläintautien ehkäisemiseksi. Käsiteltyä eläinvalkuaista (esim. kalajauhoa) tai sitä sisältävää täydennysrehua käytävän alkutuotannon toimijan tulee olla joko Eviran hyväksymä tai rekisteröimä. Hyväksyntä edellyttää tarkastuskäyntiä tilalla. Vuonna 2015 rekisteröitiin yksi uusi sikatila kalajauhoa sisältävän täydennysrehun käyttäjäksi. Tarkastajat katsoivat myös rehuvastosten tunnisteen merkinnät sekä kirjasivat ylös rehuvastostealueella havaitut tuhoeläimet, niiden jäljet ja käytetyn tuhoeläintorjunnan.

Valvontasuunnitelman mukaisen rehualan alkutuotannon toimijoiden valvonnan lisäksi Eviran valtuuttamat tarkastajat ottivat seitsemältä eläintilalta rehunäytteitä tiloilla todetun salmonellatartunnan lähteen selvittämiseksi. ELY-keskusten tarkastajat ottivat maataloilta myös 57 säilörehunäytettä kansallista seleenin saannin seurantaan varten, jossa yhtenä osana selvitetään lannoitteisiin ja säilörehun esiseoksiin lisätyn seleenin vaikutusta säilörehujen seleenipitoisuuksiin ja siten vaikutusta eläimistä saatavien elintarvikkeiden seleenipitoisuuteen.

Rehualan toimijoiden valvonta

Evira valvoo rehualan toimijoita (valvontakohteita) tarkastuskäynnin riskin kokonaisarviointiin perustuvan suunnitelman mukaisesti. Riskipisteytys on toteutettu Elmo-järjestelmässä. Riskipisteytyksen lähtötietoja ovat tuotantomäärät rehutyyppittäin, kalajauhon käyttö valmistuksessa, lääkerahujen valmistus, maitopohjaisten sivutuotteiden valmistus ja jakelu, rehuhygieniasetuksen mukainen hyväksyntä, edellisestä tarkastuksesta kulunut aika ja todetut puutteet sekä hyväksyntähakemukset.

Rehutehtaiden tarkastuksissa kiinnitettiin erityistä huomiota HACCP-järjestelmiin, laadunvarmistusnäytteenottoon salmonellan ja muiden haitallisten aineiden toteamiseksi, tuholaistorjuntaan sekä poikkeustilanteisiin varautumiseen. Laitostarkastusten yhteydessä tarkastettiin myös kokkidiostaatti- ja lääkejäämien hallintaa sekä muuntogeenisten ja tavanomaisen rehujen erillään pitoa.

Taulukossa 2 esitetään rehualan toimijoiden eri sektoreille suunnitellut ja toteutuneet tarkastukset vuonna 2015. Toimintojen mukaan raportoidut tarkastukset menevät osittain päällekkäin (esim. joillakin rehujen valmistajilla tarkastettiin myös hyväksynnän alainen rehun lisäaineiden maahantuonti). Taulukossa mainittujen hyväksytyjen maahantuojien ja välittäjien lisäksi tarkastettiin kuusi toimijaa, jotka harjoittavat rehujen maahantuontia, sisämarkkinatuontia tai välitystä. Kaikista tarkastuksista 11 kohdistui aikaisemmin tarkastamattomiin toimijoihin.

Riskiperusteisuus ja resurssit huomioiden tavoitteena oli tehdä 80 rehuhygieniasetuksen mukaista tarkastusta hyväksyntätarkastukset mukaan lukien. Tarkastuksia kohdistettiin niihin rehualan toimijoihin, joilla on toimintona rehujen valmistus, varastointi, maahantuonti/välitys, vienti tai jotka ovat hyväksytyjä kuljetusliikkeitä. Tarkastuksia tehtiin yhteensä 65, joten toteutuma oli 81 %. Tarkastuksista kahdeksan oli rehuhygieniasetuksen mukaisia hyväksyntätarkastuksia ja näistä yksi liittyi hyväksynnän laajentamiseen. Vuonna 2015 tarkastettiin kalajauhotehdas, joka oli hakenut hyväksyntää puhdistuskäsittelylaitoksena. Tämä on ensimmäinen laatuaan Suomessa. Asetukseen (EU) 225/2012, TSE-asetukseen tai lääkerehuasetukseen perustuvia hyväksyntätarkastuksia ei ollut vuonna 2015.

Rehuseosten valmistajia tarkastettiin 28, joista kolme oli rahtisekoittajia, yksi rehuosuuskunta ja yksi rehuhygieniasetuksen mukaan hyväksytty maatila. Molemmat elintarviketuotantoeläinten lääkerehuja valmistavat toimijat tarkastettiin. Rehuaineiden valmistajia tarkastettiin 24, joista neljä oli maitoalan laitoksia. Rehun lisäaineiden valmistajia tarkastettiin seitsemän. Yksi rehuaineen valmistaja tarkastettiin edellisessä tarkastuksessa todettujen puutteiden vuoksi ja yksi rehuaineen valmistaja tarkastettiin, koska omavalvonnassa oli rehussa todettu salmonellaa. Lisäksi seitsemälle toimijalle lähetettiin kirjallinen kehoitus sellaisten edellytettyjen toimenpiteiden raportoinnista, joiden määräaika oli ylittynyt.

Vientitarkastuksia liittyen rehujen vientiin Venäjälle tai tulliliiton maihin tehtiin yksitoista. Venäjän vientiin hyväksytyistä elintarviketuotantoeläimille rehua valmistavista kahdestatoista laitoksesta tarkastettiin vientivaatimusten osalta yhdeksän. Tarkastamattomista laitoksista kahdella ei ollut toteutunutta vientiä Venäjälle tai tulliliiton maihin, mutta yksi näistä tarkastettiin rehuhygieniasetuksen vaatimusten osalta. Lisäksi tarkastettiin vientivaatimuksia yhden yrityksen toimistolla sekä yhden lisäaineiden valmistajan osalta, joka ei ole hyväksytyjen laitosten luettelossa.

Valtuutettujen tarkastajien suorittamia tarkastuksia oli 15 kpl, mikä on suunniteltua vähemmän. Valtuutetut tarkastajat eivät tarkastaneet rehuhygieniasetuksen mukaan hyväksytyjä toimijoita. Hyväksynnän siirtopäätöksiä tehtiin kaksi ja yksi hyväksyntä peruutettiin toiminnan loputtua. Vuonna 2015 myönnettiin kaksi poikkeuslupaa lakisääteisestä kuumennusveloitteesta toimijan hakemuksen perusteella.

Irtorehun kuljetuskaluston tarkastukset tehtiin näytteenoton yhteydessä rehutehtailla. Valtuutetut tarkastajat tekivät tarkastukset pistokokeina ja suuntasivat ne mahdollisimman tasapuolisesti eri kuljetusliikkeiden kalustoon. Tarkastusten määrä ei toteutunut suunnitellusti eivätkä tarkastajat ottaneet kuljetuskalustosta näytteitä salmonelalatutkimuksia varten (tavoite yksi näyte / kymmenen tarkastusta).

Vuoden 2015 lopussa luomurehujen valvontajärjestelmässä oli 45 hyväksyttyä toimijaa. Alkutarkastuksia tehtiin kahdelle uudelle toimijalle ja lisäksi tehtiin yksi ylimääräinen tarkastus. Yksi toimija erosi ja yksi erotettiin valvontajärjestelmästä.

Eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevien rehualan toimijoiden valvonta

Evira valvoo eläimistä saatavia rehuksi käytettäviä sivutuotteita luokan 2 ja 3 käsittelylaitosten, lemmikkieläinten ruokia valmistavien laitosten, turkiseläimille rehua valmistavien laitosten (keräyskeskukset, rehusekoittamot), varastointilaitosten sekä eläimistä saatavien sivutuotteiden kuljetusten osalta. Luokan 2 laitoksiin kuuluvat myös turkiseläinruhoja käsittelevät laitokset. Luokan 2 ja 3 käsittelylaitoksilta sekä lemmikkieläinten ruokia valmistavilta laitoksilta edellytetään hyväksyntää ja keräyskeskuksilta sekä rehusekoittamoilta rekisteröintiä.

Toimijoiden tarkastukset toteutuivat pääosin suunnitelman mukaisesti (taulukko 2). Valvontasuunnitelman ulkopuolella tehtyjä uusien toimijoiden hyväksyntätarkastuksia ei ollut. Kolmella tarkastuskohteisiin kuuluneella lemmikkien ruokia valmistavalla laitoksella ei ollut toimintaa, joten niihin suunnitelluista tarkastuksista luovuttiin.

Eläimistä saatavien sivutuotteiden kuljetuksissa tarkastuskohteina olivat turkisrehujen kuljetukset ja kuljetuskaluston tarkastuspaikkoina toimivat rehusekoittamot sekä käsittelylaitokset. Tarkastukset suunniteltiin ensisijaisesti sivutuotelaitokseen raakaainetta tuoviin ajoneuvoihin. Suunniteltu tarkastusten määrä ei täysin toteutunut, koska tarkastuspaikoilla ei kyseisinä ajankohtina ollut eläinperäisiä sivutuotteita kuljettavaa kalustoa eikä niitä saapunut paikalle kohtuullisen odotteluajan puitteissa.

Tarkemmat tiedot eläimistä saatavien sivutuotteiden valvonnasta ovat ko. raportissa.

Taulukko 2. Rehualan toimijat eri sektoreilla; suunnitellut ja suoritettavat Eviran tarkastukset vuonna 2015.

tarkastuskohde/toiminta	toimijoiden määrä	tarkastukset suunnitelma	tarkastukset toteuma	%
Rehujen (rehuaineet, rehuseokset, lisäaineet, esiseokset) valmistus	475	54	46	85
Varastointiliikkeit (ei muita toimintoja)	88	6	3	50
Elintarviketuotantoeläinten rehujen vähittäiskauppa (ELYjen suorittamat tarkastukset)	572	30	31	103
tarkastuskohde/toimija				
Elintarviketuotantoeläinten rehuja valmistavat laitokset, joilla on hyväksyntä Venäjän vientiin	12	11	9	82
Hyväksytyt rehun lisäaineiden maahantuojat ja/ tai välittäjät	36	17	16	94
Kuljetusliikkeet, joiden toiminta edellyttää hyväksyntää	37	4	5	125
Kuljetuskalusto (valtuutettujen tarkastajien suorittamat tarkastukset)	473	60* 10**	20 7	33 70
Maitoalan laitokset	37	9	4	44
Sivutuoteasetuksen mukaisesti valvottavat rehuvastot	7	0	0	
Turkiseläimille rehua valmistavat rehusekoittamot	13	4	4	100
Keräyskeskukset, teurastamojen yhteydessä ***	15	0-15	0	0
Keräyskeskukset, erilliset****	5	1	1	100
Käsittelylaitokset (luokan 2 ja 3)	10	7	7	100
Lemmikkieläinten ruokia valmistavat laitokset	30	10	7	70
Yhteensä	1810	223	160	72

* irtorehuihin kohdistuvat tarkastukset

** eläimistä saatavien sivutuotteiden kuljetuksiin kohdistuvat tarkastukset

*** Eviran tarkastuseläinlääkäreiden valvonnassa, tarkastetaan joka toinen vuosi

**** kunnaneläinlääkäreiden valvonnassa

Tuotevalvonta (kotimainen valmistus, tuonti, vähittäismyynti, käyttö)

Rehujen tuotevalvonnassa näytteenoton suorittavat Eviran valtuuttamat tarkastajat ja ELY-keskusten tarkastajat. Tarkastaja valitsee rehuerän näytteenoton kohteeksi Eviran antaman suunnitelman ja ohjeistuksen mukaisesti satunnaisesti tai kohdistetusti riskiperusteisuus ja kattavuus huomioiden (eri rehualan toimijat, rehutyyppit, eläinlajit ja eläimen kasvuvaiheet). Viranomaisnäytteenotossa ja analyysien määrittelyssä huomioidaan erityyppisiin rehuihin liittyvät riskitekijät, eläinlajien herkkyudet tietyille aineille sekä valmistuksessa käytettävien aineiden mahdollinen siirtyminen eläimistä saataviin elintarvikkeisiin. Vuosisuunnitelman lisäksi valvontaa ohjaavat aiemmat tulokset, havaitut poikkeamat, epäilyt, reklamaatiot ja RASFF-järjestelmästä saadut tiedot rehuihin liittyvistä vaaroista. Evira päättää näytteestä tehtävät analyysit. Pääpaino on haitallisissa ja kielletyissä aineissa mutta myös eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä tuotannon kannalta tärkeitä ravintoaineita analysoidaan.

Evira laatii vuosittain *kotimaisille rehujen valmistajille* (valvontakohteet) näytteenotto-suunnitelmat, jotka perustuvat valvontakohdekohtaiseen riskiluokitukseen. Riskiluokituksen painopisteet ovat eri rehutyyppien/rehujen valmistus: rehuaineet, kivennäisrehuaineet, täysrehut, täydennysrehut, rehun lisäaineet (edellyttävät rekisteröintiä / hyväksyntää) sekä muut hyväksyntää vaativat kuten kokkidiostaattirehut, lääkerehut ja esiseokset. Lisäksi huomioidaan erityisen riskialttiiden rehujen sekä kalajauhon tai muiden eläimistä saatavien sivutuotteiden valmistus ja/tai käyttö valvontakohteessa sekä tuotanto- ja valmistettujen tuotteiden määrä. Näytteenottoa voidaan tarpeen mukaan muuttaa. Rehujen lisäksi voidaan rehutehtaalta ottaa tuotantoympäristönäytteitä. Näytteenottoon liittyvät tarkastukset tehdään ennalta ilmoittamatta.

Kotimaisten elintarviketuotantoeläinten rehujen *valmistuksen* valvonnan näytteenotto oli tehostettua neljässä valvontakohteessa. Tehostuksen perusteita ovat mm. omavalvonnassa todetut salmonellalöydökset, kokkidiostaatin /lääkerehujen lääkerauhoaineiden vakuudellisten pitoisuuksien / jäämien hallinnassa todetut puutteet sekä suuren tuotantomäärän omaavat uudet toimijat.

Maahantuoduista, erityisen riskialttiista kasviperäisistä rehuaine-eristä otettiin erillisen suunnitelman mukaisesti viranomaisnäytteet salmonellatutkimuksia varten rehuerän saapuessa Suomeen. *Sisämarkkinoilta tulleita* salmonellan suhteen riskialttiita kasviperäisiä rehuaineita rehualan toimijat tutkivat itse omavalvontasuunnitelmiansa mukaisesti. Lisäksi Suomeen tulleista kalajauhoeristä otettiin viranomaisnäytteet kiellettyjen eläinproteiinien tutkimista varten; syksystä lähtien näytteet on otettu vain elintarviketuotantoeläimien rehuksi tuotavasta kalajauhosta.

Tiettyjen muiden kuin eläinperäisten rehujen ja elintarvikkeiden tuonnin tehostetusta virallisesta valvonnasta annetun asetuksen (EY) N:o 669/2009 mukaisia rehuja tai ns. EU:n suojapäätösten piiriin kuuluvia rehuja valvotaan maahantuonnin yhteydessä ko. säädösten mukaisesti. Vuonna 2015 em. säädösten piiriin kuuluvia rehueriä tuotiin Suomeen 2 kpl. Kyseessä oli rehujen tuonti Japanista. Muilta osin rehujen maahantuonnin valvonta oli pistokoeluonteista.

Markkinavalvonnassa näytteenotto toteutui lähes suunnitellusti eli näytteenottoa kohdistettiin erityisesti niihin rehuihin, joihin ei kohdistu muuta näytteenottoa (mm. sisämarkkinoilta tuotavat lemmikkieläinten rehut, tuotantoeläinten valmiit rehuseokset). Laadun lisäksi valvottiin pakkausmerkintöjä, kaupanpitoa ja mainontaa.

Rehujen muuntogeenisyyden (gm) valvonnassa otettiin suunnitelman mukaisesti 25 näytettä. Näytteenotto kohdistettiin rehuseoksiin, joissa käytettiin potentiaalisia gm-rehuaineita, esim. soijaa tai maissia. Viranomaisvalvonnassa pyrittiin varmentamaan muuntogeenisten rehujen erillään pitoa, joten näytteenottoa kohdennettiin erityisesti sellaisiin rehutehtaisiin, joissa valmistetaan sekä tavanomaisia, luomu- että muuntogeenisiä rehuja. Näytteistä 21 oli otettu rehutehtailta kotimaisen valmistuksen yhtey-

dessä ja 4 markkinavalvontakäynneillä kauppaliikkeistä. Kotimaisesta valmistuksesta otetuista näytteistä 5 otettiin luomurehuista tai luomutuotantoon soveltuvista rehuista.

Luomurehuja valvotaan osana kotimaisen valmistuksen valvontaa. Vuonna 2015 viranomaisnäytteitä otettiin yhteensä 18 kpl. Niistä analysoitiin mm. luomussa kiellettyjä aineita, kuten kasvinuojeluaine- ja lääkejäämiä sekä muuntogeenisiä aineksia.

Rehujen viranomaisvalvonnan *näytteenottomäärät valvontalinjoittain* toteutuivat pääosin suunnitelman mukaisesti (Taulukko 3). Vuoden 2015 kokonaisnäytemäärä (4702 näytettä) oli merkittävästi pienempi kuin edellisenä vuonna (6256). Näytemäärän pieneminen johtui pääasiassa ennakoitua pienemmästä viranomaisnäytteenoton tarpeesta erityisen riskialttiiden rehujen sisämarkkinakaupan salmonellavalvonnassa. Lisäksi vuoden 2015 aikana otettiin käyttöön uusia multimenetelmiä sekä laajennettiin jo käytössä olevia multimenetelmiä. Tämä vähensi osaltaan näytteenoton tarvetta erityisesti rehujen kotimaisen valmistuksen valvonnassa.

Eviran valtuuttamat tarkastajat ottivat valmistuksen valvontana eläimistä saatavia sivutuotteita rehukäyttöön käsitteleviltä toimijoilta 74 rehunäytettä 22 eri toimijalta.

Taulukko 3. Viranomaisvalvonnan näytemäärän suunnitelma ja toteutuma vuonna 2015.

Valvontalinja	Suunniteltu näytemäärä	Toteutunut näytemäärä	Näytteenoton toteutuma (%)
Maahantuonti	3092	3092 ¹⁾	100
Sisämarkkinakauppa	231	231 ¹⁾	100
Markkinavalvonta	390	360 ²⁾	92
Kotimainen valmistus			
- Rehunäytteet	785 ³⁾	777 ⁴⁾	99
- Rehuympäristönäytteet	12	12 ⁵⁾	100
Alkutuotannon valvonta	200	230 ⁶⁾	115
Viranomaisnäytteet yhteensä	4710	4702	100 %

- 1) Määräytyy toteutuneiden tuontierien mukaisesti (suunniteltu = toteutunut)
- 2) Sisältää tiloilta otetut seleeniseurannan säilörehunäytteet (suunniteltu 60, toteutunut 57).
- 3) Sisältää 140 näytettä tehostetusta näytteenotosta
- 4) Sisältää 74 näytettä lemmikkieläinten ja turkiseläinten rehujen valvonnasta.
- 5) Valmistuksen valvonnan yhteydessä otetut rehuympäristönäytteet. Määräytyy toteutuneen näytteenoton mukaisesti (suunniteltu = toteutunut)
- 6) Näytemäärään vaikuttavat eläintuotannon lopettaneiden tilojen lukumäärä, valvonnan laajennuksen kautta näytteenottoon tulleet tilat ja salmonellatartuntatilat, joille kunnaneläinlääkäri on pyytänyt rehunäytteenottoa salmonellatartunnan lähteen selvittämiseksi.

Rehujen viranomaisvalvonnan analyysien kokonaismäärä vastasi pääosin tehtyä suunnitelmaa. Rehujen virallisessa valvonnassa otetuista näytteistä tehtiin v. 2015 yhteensä noin 10882 analyysia, mikä oli 109 % suunnitellusta (Taulukko 4). Toteutuneiden analyysien yhteismäärä pieneni verrattuna edelliseen vuoteen (11875).

Haitallisten ja kiellettyjen aineiden analyysit toteutuivat keskimäärin 112 %:sesti suunnitellusta ja niiden osuus kaikista viranomaisanalyyseista oli 77 %. Kemiallisten ja mikroskooppisten analyysien osuus kaikista toteutuneista analyyseistä oli 61,2 %, salmonella-analyysien osuus vastaavasti 35,5 % ja muiden mikrobiologisten analyysien (mm. enterobakteerit, klostridit salmonella pois lukien) osuus oli 3,3 %. Salmonella-analysoitiin pääasiassa rehuaineista tuonnin yhteydessä. Rehuaineiden salmonella-analyysien osuus kaikista tehdyistä salmonella-analyyseistä oli v. 2015 91,5 % (v. 2014/90,9 %; 2013/87,2; 2012/93,9).

Kemiallisten ja visuaalisten analyysien osuus kaikista tehdyistä valvonta-analyyseista oli 61 %. Vuonna 2015 tehtiin haitallisten ja kiellettyjen analyysien lisäksi yhteensä 2512 kemiallista ravitsemuksellista analyysia ravitsemuksellisen koostumuksen ja rehun lisäaineiden pitoisuuksien tarkastamiseksi suhteessa rehun pakkausmerkinnöis-

sä annettuihin arvoihin (Taulukko 4). Ravitsemuksellisten analyysien määrä pysyi edellisen vuoden tasolla, kun rehujen valvonnassa oli käytössä multimenetelmiä mm. kivennäis- ja hivenaineiden, kokkidiostaatien ja aminohappojen määrittämiseen.

Taulukko 4. Rehujen haitallisten ja kiellettyjen aineiden sekä ravitsemuksellisten analyysien määrät vuonna 2015. Näytteiden määrä on esitetty suluissa.

Analyyssi	Suunniteltu analyysien (näytteiden) lukumäärä yhteensä	Toteutunut; rehunaaineet	Toteutunut; rehu-seokset	Toteutunut; rehun lisäaineet, esiseokset	Toteutunut analyysien lukumäärä yhteensä	Toteutunut (%)
Salmonella ¹⁾	3860	3531	322	7	3860	100 ¹⁾
Muut mikro-organismit ²⁾	120 (100)	279	81		360	300
Mikroskopointi/kalajauho	200	97	134		231	
Mikroskopointi/lihaluujuuho	300	201	196		397	
Mikroskopoinnit yhteensä ³⁾	500 (400)	298	330		628	126
Kasvipäriset epäpuhtaudet, aitous ja tuholaiset ⁴⁾	120 (65)	75	23	-	98	100 ⁴⁾
Aflatoksiinit B1, B2, G1, G2	40 (10)	32 (8)	24 (6)	-	56 (14)	130
Muut hometoksiinit ⁵⁾	220 (20)	121 (11)	231 (21)	-	352 (32)	160
Kadmium		6	69	11	86	
Lyijy		6	69	11	86	
Elohopea		3	51	8	62	
Arseeni		6	69	12	87	
Kromi		2	62	6	70	
Nikkeli		2	62	6	70	
Raskasmetallit yhteensä	300 (50)	25	382	54	461	154
Melamiini	5	-	4	-	4	80
Dioksiinit summa ⁶⁾	5 (5)	7 (7)	-	-	7 (7)	140
Dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet summa ⁷⁾	5	7	-	-	7	140
Muut kuin dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet summa ⁸⁾	5	7	-	-	7	140
Kasvinsuojeluaineet / torjunta-aineet ⁹⁾	890 (10)	400 (5)	560 (7)	-	960 (12)	120
Kokkidiostaatit, lääkeaineet, kielletyt antibiootit ja muut yhdisteet jääminä ¹⁰⁾	1150 (50)	-	1242 (54)	-	1242 (54)	108
Lääkerehujen tehoaineet	5 (5)	-	4	-	4	80
Muuntogeenisyyden analysointi ¹¹⁾	n. 225 (25)	13 (1)	285 (22)	26 (2)	324 (25)	100 ¹¹⁾
Haitallisten ja kiellettyjen aineiden analyysit yhteensä	7450	4795	3488	87	8370	112 %
Rehujen ravitsemukselliset analyysit yhteensä	2512	162	2321	29	2512	100 %
Rehujen valvonta-analyysit yhteensä	9962	4957	5809	116	10882	109 %

- 1) Suunniteltujen analyysien yhteismäärä määräytyy pääosin rehualan toimijoiden toteutuneiden tuontierien lukumäärän mukaisesti (suunniteltu = toteutunut).
- 2) Kohteena ovat pääosin muut kuin elintarviketuotantoeläinten rehut; rehut turkis- ja lemmikkieläimille.
- 3) Kohteena ovat elintarviketuotantoeläinten rehuseokset (märehtijäin ja ei-märehtijäin rehut) ja näiden rehujen valmistukseen käytettäviä rehuaineita erityisesti tuonnissa kalajauho.
- 4) Analyysit määrittellään näytteille sekä pistokoeluonteisesti että epäilyn perusteella. Samasta näytteistä voidaan tehdä yksi tai useampi analyysiryhmään kuuluva analyysi ja toteutuneiden analyysien yhteismäärä vaihtelee näytteittäin (suunniteltu ≈ toteutunut).
- 5) Tutkittavat hometoksiinit ovat DON, DAS, 3-AcDON, NIV, F-X, T-2-toksiini, HT-2 -toksiini, okratoksiini A, zearaleoni ja fumonisiini (B1 ja B2) (11 yhdistettä).
- 6) Dioksiini-yhdisteiden summa (17 eri yhdistettä) 12 %:n kosteuteen suhteutettuna WHO(2005)-PCDD/F TEQ mukaisesti sisältäen määritysrajan.
- 7) Dioksiinien kaltaisten PCB-yhdisteiden summa (PCB 77, PCB 81, PCB 105, PCB 114, PCB 118, PCB 123, PCB 126, PCB 156, PCB 157, PCB 167, PCB 168 ja PCB 189) 12 %:n kosteuteen suhteutettuna WHO(2005)-Dioxinlike PCBs TEQ mukaisesti sisältäen määritysrajan.
- 8) Muut kuin dioksiinien kaltaisten PCB-yhdisteiden summa (PCB 28, PCB 52, PCB 101, PCB 138, PCB 153 ja PCB 180) (ICES-6) 12 % kosteuteen suhteutettuna sisältäen määritysrajan.
- 9) Kasvinsuojeluaineet -määritysmenetelmässä on 82 eri tutkittavaa yhdistettä. Kaikkia yhdisteitä ei ole aina mahdollista tutkia kaikista rehumatriiseista.
- 10) Yhdisteitä tutkitaan pääosin rehuseoksista. Multimenetelmä: monensiini, narasiini, salinomysiini, lasalosiidi, maduramysiini, semduramysiini, , dekokinaatti, diklatsuriili, halofuginoni, robenidiini, dinitrokarbaniliidi, sulfadiatsiini, trimetopriimi, tylosiini, oksitetrasykliini, tetrasykliini, tiamuliini, linkomysiini, flubendatsoli, nifursoli, amprolium, dimetridatsoli ja karbadoksi (23 yhdistettä).
- 11) Suunnitelmassa näytteiden määrä on arvio. Suunniteltu ≈ toteutunut. Analyysien määrä per näyte vaihtelee näytteittäin. Näytteistä tutkitaan sekä EU:ssa hyväksytyjä että hyväksymättömiä gm-aineksia.

3 TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS

3.1 Todeutut puutteet ja niiden yleisyys

Rehualan alkutuotannon toimijat (tilävalvonta)

Rehunäytteissä ei edelleenkään havaittu kiellettyä eläinvalkuaista. Rehunäytteissä todeutut muut poikkeamat ja tarkastuksilla havaitut puutteet on esitetty taulukossa 5. Puutteiden määrä väheni edellisestä vuodesta. Tuhohyönteisiä tai muita visuaalisia poikkeamia havaittiin 12 %:ssa maataloilta otetuista rehunäytteistä, mikä vastaa edellisten vuosien suuruusluokkaa. Rehuvärostojen tunnisteiden merkitsemisessä kirjanpitoon havaittiin edellisen vuoden tapaan puutteita ja kehitettävää. Lisäksi tarkastettujen maatalojen joukossa oli rekisteröitymättömiä rehualan alkutuotannon toimijoita, joita tarkastajat neuvoivat rekisteröitymään. Havaintoja tuhoeläimistä tai niiden jäljistä rehuvarastoalueella tehtiin 10 %:lla tarkastetuista eläintuotantotiloista, joista osalla rehut oli kuitenkin suojattu tuhoeläimiltä. Tarkastajat neuvoivat tiloja rehuvarastojen tunnisteiden merkitsemisessä ja tuhoeläinten torjunnassa.

Taulukko 5. Todeutut puutteet rehualan alkutuotannon toimijoiden välvönnässä 2015. Vuonna 2014 havaittujen puutteiden määrä on esitetty suluissa.

Todeutu puute	Lukumäärä
Rehuissa todeuttiin tuhohyönteisiä, jyräjän/linnun ulostetta, jyräjän karvoja, höyheniä, hometta, torajyviä ja/tai kasvitieteellinen puhtaus alle 95 %	23 (30)
Rehukirjanpito, kirjanpito kasvinsuojeluaineiden ja/tai biosidien käytöstä puutteellinen tai puuttui kokonaan	4 (13)
Jätteitä, vaarallisia aineita, kemikaaleja, siemeniä tai lääkerahuja ei ole värstöity asianmukaisesti erillään rehuista tai eläinten pitopaikoista	1 (0)
Tila on hankkinut rehua rekisteröitymättömältä rehualan toimijalta	1 (0)
Tilalla ei ole käsitellyn eläinvalkuaisen käyttöön väadittavaa rekisteröintiä tai hyväksyntää	1 (0)
Yhteensä	30 (43)

Tuhohyönteisiä todettiin 20 rehunäytteessä (v. 2014 21 kpl), mikä johti rehun säilytyspaikan puhdistuskehotukseen mutta ei rehun käyttökieltoon. Jyrsijän tai linnun ulostetta ja jyrsijän karvoja tai höyheniä todettiin seitsemästä rehunäytteestä (v. 2014 11 kpl), minkä seurauksena kyseisiä tiloja kehoitettiin korjaamaan rehun säilytystä ja kiinnittämään huomiota tuhoeläintorjuntaan. Neljässä rehunäytteessä todettiin torajyviä alle 0,1 %, mikä ei johtanut toimenpiteisiin. Hukkakauraa ei todettu. Kymmenen tilaseos- ja viljanäytettä otettiin pistokoeluontoisesti mykotoksiin- eli homemyrkkyanalyysiin, mutta niissä ei havaittu rehujen suositusarvoja ylittäviä pitoisuuksia.

Rehualan alkutuotannon toimijoiden täydentävien ehtojen rehuvaatimuksien noudattamisessa havaittiin laiminlyöntejä viidellä maatilalla, joista kolme oli kasvintuotantotiloja ja kaksi tuotantoeläimiä kasvattavia maatiloja. Kasveja viljelevillä tiloilla laiminlyöntejä todettiin huomattavasti vähemmän kuin edellisellä vuonna, jolloin valvontaa tehtiin suuressa mittakaavassa ensimmäistä kertaa. Eläintiloilla on laiminlyöntejä havaittu täydentävien ehtojen rehuvalvonnassa muutamilla mautiloilla vuosittain.

Seitsemän mautilan salmonellatartunnan lähteen selvittämiseksi otetuissa rehunäytteissä ei todettu salmonellaa.

Seleenin saannin seuranta varten otettujen vuoden 2015 sadon lannoittamattomien tai lisättyä seleeniä sisältämättömillä lannoitteilla lannoitettujen säilörehujen seleenipitoisuus oli keskimäärin 0,04 mg/kg kuiva-ainetta (0,04 v. 2014). Seleenin sisältävillä teollisilla lannoitteilla lannoitettujen v. 2015 sadon säilörehunäytteiden seleenipitoisuus oli keskimäärin 0,26 mg/kg ka (0,20 v. 2014). Kahden seleeniä sisältävällä lannoitteella lannoitetun säilörehun säilönnässä oli käytetty lisäksi seleeniä sisältävää esiseosta. Näiden säilörehujen seleenipitoisuus oli keskimäärin 0,44 mg/kg ka.

Rehualan toimijoiden valvonta

Tarkastuksissa todetut puutteet ja niiden perusteella rehualan toimijalta edellytetyt toimenpiteet on luokiteltu kolmeen luokkaan siten, että 1. luokan puutteet ovat vakavimpia ja 3. luokan puutteet lievimpiä. Lisäksi toiminnan parantamiseksi voidaan antaa kehitysehdotuksia, joiden osalta lainsäädännössä ei esitetä täsmällisiä vaatimuksia. Kehitysehdotukset eivät ole toimijaa sitovia. Taulukoiden 6 a ja 6 b mukaisesti toimijoilta edellytettiin toimenpiteitä ja toimijoille annettiin kehitysehdotuksia yhteensä 284 (v. 2014/382 kpl, 2013/328). Vakavia puutteita toimijoiden toiminnassa ei vuonna 2015 todettu. Yksi rehuseosten valmistaja ei ollut noudattanut rehuseosten lakisääteistä kuumennusvelvoitetta eikä ollut hakenut tähän poikkeuslupaa. Eniten oli lieviä puutteita ja kehitysehdotuksia. Evira on asettanut edellytetyille toimenpiteille määräajat. Rehualan toimijan rekisteröintejä tai hyväksyntöjä ei keskeytetty tai peruutettu.

Valvonnassa todetut säännösten vastaisuudet liittyivät pääasiassa laitosten toimintaan ja vain vähäisessä määrin tiloihin tai laitteisiin. Rehualan toimijoiden HACCP-järjestelmissä, laadunvarmistuksessa, tukijärjestelmissä, ohjeistuksessa, tietojen kirjaamisessa, pakkausmerkinnöissä ja saateasiakirjoissa todettiin puutteita. Vaaraanalyysin ja kriittisten hallintapisteiden järjestelmissä (HACCP) oli puutteita mm. järjestelmien päivityksen osalta. Laadunvarmistuksen puutteita olivat esimerkiksi riittämättömät näytteenotto ja näytteiden tutkiminen. Rehukäyttöön tarkoitettujen öljyjen ja rasvojen dioksiinimonitorointivelvoitetta ei ollut kaikissa tapauksissa huomioitu tai dioksiinien tutkimiseen liittyvissä asiakirjoissa oli puutteita. Rehutehtaat ovat noudattaneet pakollista tuotantoympäristönäytteenottoa koskevia vaatimuksia hyvin ja ottavat usein lisänäytteitä oman riskinarviointinsa perusteella. Seostasaisuuskokeissa todettiin joitakin puutteita. Pakkausmerkintäpuutteita oli erityisesti rehuaineissa sekä välitysrehuissa. Suurin osa toimijoista raportoi edellytetyjen toimenpiteiden suorittamisesta määräajassa, ja kirjallisten kehotusten seurauksena Evira sai myös suurimman osan puuttuneista raportoinneista.

Tarkastusten perusteella rehuseosten valmistajat noudattavat toiminnanharjoittaja-asetuksen kuumennuskäsittelyvaatimuksia yleisesti ottaen hyvin. Evira myönsi kaksi poikkeuslupaa kuumennuskäsittelyvaatimuksen osalta. Toinen lupa koski erikoisrehuja, joille kuumennus vaadituissa olosuhteissa ei rehuseoksen korkean rasvapitoisuuden vuoksi soveltunut. Toisessa poikkeusluvassa salmonellariskin hallintatoimenpiteet katsottiin riittäviksi ilman kuumennustakin.

Taulukko 6 a. Todetut puutteet (kpl), joiden perusteella on edellytetty toimenpiteitä. ¹⁾

Puuteryhmä	Luokka 1	Luokka 2	Luokka 3	Yhteensä
Raaka-aineet		1	9	10
Tilat ja laitteet		1	2	3
Tukijärjestelmät		12	22	34
Henkilöstö			2	2
Laadunvarmistus		16	25	41
Rekisteröidyt toimijat		1	3	4
Tietojen kirjaaminen		3	13	16
Valitukset ja takaisin veto		1	9	10
HACCP		9	30	39
Pakkausmerkinnät		1	23	24
	0	45	138	183

1) Ei sisällä vähittäiskauppojen, kuljetusvälineiden tai Venäjän vientiin liittyvissä tarkastuksissa todettuja puutteita. Sisältää hyväksyntätarkastuksissa ja kuljetusliikkeiden tarkastuksissa todetut puutteet.

Taulukko 6 b. Havainnot (kpl), joiden perusteella on annettu kehitysehdotuksia

Puuteryhmä	Kirjattu lukumäärä
Raaka-aineet	5
Tilat ja laitteet	1
Tukijärjestelmät	24
Henkilöstö	9
Laadunvarmistus	23
Rekisteröidyt toimijat	3
Kirjanpito	2
Valitukset ja takaisin veto	16
HACCP	12
Pakkausmerkinnät	6
Summa:	101

Irtorehun kuljetusautojen tarkastuksissa havaittiin eniten puutteita liittyen lakisääteiseen salmonellanäytteenottoon. Myös ajokirjanpidossa ja puhdistuskirjanpidossa oli melko paljon puutteita. Kaikkien puutetyyppien suhteellinen määrä on kasvanut edelliseen vuoteen verrattuna. Salmonellanäytteenotto puuttui kokonaan yhdeksästä autosta tai sitä ei pystytty todentamaan.

Taulukko 7. Kuljetusautojen tarkastuksissa havaitut puutteet v. 2015 (ei sisällä eläimistä saatavien sivutuotteiden kuljetuksia).

Puutteet	Puutteita, kpl	Osuus tarkastetuista, %
Puhdistuskirjanpito	7	35
Lastaustilojen siisteys	3	15
Ajokirjanpito	7	35
Salmonellanäytteenotto	9	45
Yhteensä	26	

Luomurehujen valvontajärjestelmässä poikkeamia todettiin n. 46 %:lla valvontajärjestelmään kuuluvista toimijoista (21 kpl). Tarkastuksilla todettujen poikkeamien määrä kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna mutta oli samaa tasoa sitä edeltävään vuoteen verrattuna. Eniten poikkeamia todettiin toimijoiden kirjanpitoon ja laadunvarmistukseen liittyvissä asioissa sekä luomurehujen merkinnöissä. Korjaavien toimenpiteiden lisäksi Evira antoi toimijoille toimintaa tukevia kehitysehdotuksia. Yksi toimija erotettiin valvonnasta määräjäksi korjaamattomien poikkeamien takia

Tuotantoeläinten rehua myyville *vähittäiskaupoille* annetut huomautukset liittyivät useimmiten tuholaiistorjuntaan. Lieviä puutteita todettiin runsaassa 50 %:ssa tarkastetuista kohteista, mikä vastasi edellisvuoden havaintoja.

Eläimistä saatavat sivutuotteet (ei maitoalan laitokset)

Laitosvalvonnassa riskiluokaltaan pienemmät havaitut puutteet liittyivät omavalvontasuunnitelmiin, kaupallisiin asiakirjoihin, TRACES-järjestelmän käyttöön, sivutuotteiden merkitsemiseen, kirjanpitoon (puhdistus, perehdytys, lämpötilaseuranta, tuholäinTORjunta), siisteyteen, jäljitettävyyteen, työohjeisiin, pakkausmerkintöihin, näytteenottoon ja näytteiden analysoimiseen. Yleisimmin havaittiin, että HACCP-perusteinen omavalvontasuunnitelma ei ollut kaikilta osin ajan tasalla ja kaupalliset asiakirjat/rahtikirjat eivät olleet kaikilta osin vaatimusten mukaisia. Edellä mainittuja puutteita havaittiin noin puolessa tehdyistä tarkastuksista. Luokan 3 puutteita kirjattiin yhteensä 19 kpl ja luokan 2 puutteita kolme. Vakavia luokan 1 puutteita ei todettu.

Sivutuotekuljetusten tarkastusten yhteydessä havaittiin puutteita kaupallisissa asiakirjoissa, joista puuttui pääsääntöisesti kuljetettavan sivutuoteluokan kuvaus. Tarkastuksilla havaittiin myös, etteivät kaikki toimijat kuuluneet sivutuotetoimijoiden rekisteriin vaikka kuljettivat eläinperäisiä sivutuotteita. Tarkastusten myötä kaksi uutta kuljetusyritystä rekisteröityi sivutuotekuljettajiksi.

Tuotevalvonta

Tuotevalvonnassa todettujen säännöstenvastaisuuksien sekä annettujen huomautusten ja toimenpidemääräysten esiintymistiheys on taulukossa 9. Poikkeamien esiintymistiheyden vaihteluun eri vuosina vaikuttavat osaltaan analyysien kohdentaminen eri rehuihin ja ko. analyysiin ohjattujen näytteiden kokonaismäärä sekä valvontavuoden painotukset. Esimerkiksi lääkerehuilla näytteiden kokonaismäärä on pieni ja siten yksi säädöstenvastaisuus suhteutettuna näytteiden kokonaismäärään saa aikaan suuren laskennallisen % -osuuden.

Määrällisesti eniten huomautuksia annettiin enterobakteerien määriin, pääravintoaineisiin, kasviperäisiin epäpuhtauksiin ja tuholaisiin sekä pakkausmerkintöihin liittyen. Suhteellisesti eniten poikkeamia todettiin rehun lisäaineina käytettyjen kokkidiostaat-

tien pitoisuuksissa. Muut säännöstenvastaisuudet rehunäytteissä olivat kokonaisuutena aikaisempien vuosien tasolla ja niitä oli suhteellisen vähän.

Kaikki luomurehujen viranomaisnäytteet valmistuksen valvonnasta todettiin säädösten mukaisiksi. Muutamasta luomutäydennysrehusta todettiin muuntogeenistä soijaa, mutta pitoisuudet olivat pieniä tai alle määrittämissä, eivätkä edellyttäneet rehuerien merkitsemistä. Luomurehujen haitallisten ja kiellettyjen aineiden analyysitulokset sisältyvät valmistuksen valvonnan tuloksiin ja tulosten tarkasteluun.

Taulukko 9. Tuotevalvonnassa todettujen säännöstenvastaisuuksien sekä annettujen huomautusten ja toimenpidemääräysten esiintyminen laskettuna prosentuaalisena määränä analysoiduista näytteistä ja pakkausmerkintäpuutteiden suhteellinen esiintyminen rehuerissä.

Todettu säännöstenvastaisuus	2010 (%)	2011 (%)	2012 (%)	2013 (%)	2014 (%)	2015 (%)
Kivennäisainepoikkeamat	10,4	11,3	3,9	4,5	6,3	1,5
Pääravintoainepoikkeamat	10,7	8,4	6,2	5,8	4,9	5,8
Hivenainepoikkeamat	17,4	12,4	2,6	3,4	3,0	4,3
Vitamiinipoikkeamat	34,4	40,3	24,2	21,3	10,7	14,5
Aminohappo-, sokeri-, hera- tai tärkkelyspoikkeamat	-	-	-	-	0,6	1,1
Muut analyysit mm. propyleeniglykoli	-	-	0,0	0,0	0,0	0,0
Salmonella ja muut mikro-organismit	0,4	0,2	0,2	2,7	1,2	1,3
Maaeläinperäinen aines tai kalajauho	1,6	0,0	0,0	0,4	0,2	0,3
Kasvipenäiset epäpuhtaudet, aitous ja tuhohyönteiset	19,8	22,4	10,7	30,1	25,2	14,3
Mykotoksiinit	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0
Raskasmetallit	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Melamiini	0,0	0,0	19,0	0,0	0,0	0,0
Dioksiinit ja dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet sekä muut kuin dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kasvinsuojeluaineet / torjunta-aineet	-	0,0	0,0	0,0	0,4	0,0
Kokkidiostaatit rehun lisäaineina					50,0 ¹⁾	81,8
Lääkerehujen tehoaineiden pitoisuudet					0,0 ¹⁾	25,0
Kokkidiostaatit, lääkerehujen tehoaineet, muut lääkkeiden tehoaineet ja kielletyt yhdisteet jääminä					0,0 ¹⁾	0,0
Kokkidiostaatti-, antibiootti- ja/tai muut lääkkeenkaltaiset aineet jääminä sekä kokkidiostaatit rehun lisäaineina ¹⁾	1,9	2,7	1,8	1,3 ¹⁾		
Lääkerehujen tehoaineiden pitoisuudet ja niiden jäämät ¹⁾	0,0	14,3	25	0,0 ¹⁾		
Muuntogeenisyyden analysointi: EU:ssa hyväksymättömät organismit					0,0	0,0
Muuntogeenisyyden analysointi: EU:ssa hyväksytyt organismit, pakkausmerkinnät					10,3	4,0
Pakkausmerkintäpuutteet ²⁾	12,4	14,2	7,3	13,0	12,1	7,5

- 1) Analyysiryhmien jaottelu kokkidiostaateilla rehun lisäaineina ja lääkerehujen tehoaineilla muuttui vuonna 2014 liittyen multimenetelmän käyttöönottoon ko. analyysiryhmien yhdisteiden analysoimiseksi jäämätasolla / rehun lisäaine- tai lääkerahun tehoaine tasolla.
- 2) Pakkausmerkintäpuutteiden esiintymistiheys on tässä esitetty suhteutettuna viranomaisnäytteenoton kohteena olleiden rehuerien yhteismäärään valmistuksen valvonnassa ja markkinavalvonnassa. Valmistuksen valvonnassa ja markkinavalvonnassa oli yhteensä 1100 valvontatapahtumaa v. 2015.

Taulukossa 10 on esitetty rehuerät, joihin kohdistui kieltoja, määräyksiä tai muita valvonnan toimenpiteitä pois lukien huomautukset (taulukko 9). Kiellettyjä rehueriä oli tuonnin valvonnassa kaksi rapsirouhe-erää ja kotimaisen valmistuksen valvonnassa yksi eläinperäinen lemmikkieläinten rehuerä. Tapauskohtaisesti kielletyt erät joko käsiteltiin, hävitettiin tai palautettiin. Rehuketjuun ei päässyt saastuneita rehueriä.

Taulukko 10. Viranomaisnäytteissä sekä sisämarkkinatuontierien salmonellavalvonnan osalta toimijoiden omavalvontanäytteissä todetut säännösten vastaisuudet sekä niihin liittyvät valvonnan toimenpiteet vuonna 2015. **Kielletyt erät on lihavoitu.**

Valvontalinja	Aihe / Tuote	Erät, lkm	Todettu säännösten-vastaisuus	Valvonnan toimenpiteet
Maahantuonti	Kasviperäiset rehua- aineet: rapsirouhe	1	<i>Salmonella Tennessee</i>	Ehdollinen maahant.kielto, käsittely, uusinta näytteenotto ja analyysit
Maahantuonti	Kasviperäiset rehua- aineet: rapsirouhe	1	<i>Salmonella Typhimurium</i>	Ehdollinen maahant. kielto, käsittely, uusinta näytteenotto ja analyysit
Sisämarkkina- kauppa	Kasviperäiset rehua- aineet: vehnärankki	1	<i>Salmonella Kendougou</i> (toimijan ilmoittama omavalvontatulos)	Toimijalle myönnettiin lupa käsitellä erä, virallinen näytteenotto, analyysit käsittelyn jälkeen.
Sisämarkkina- kauppa	Kalajauho	1	<i>Salmonella Livingstone</i> (toimijan ilmoittama omavalvontatulos)	Toimijalle myönnettiin lupa käsitellä erä, virallinen näytteenotto, analyysit käsittelyn jälkeen.
Sisämarkkina- kauppa	Kalajauho	1	<i>Salmonella Senftenberg</i> (toimijan ilmoittama omavalvontatulos)	Toimijalle myönnettiin lupa käsitellä erä, virallinen näytteenotto, analyysit käsittelyn jälkeen.
Kotimainen valmistus	Eläinperäiset rehut lemmikkieläimille, lemmikeille valmis- tettava raakarehu	1	Enterobakteereita yli lain- säädännön rajan	Ehdoton kielto ja toimijalle määräys tehostaa laadunvarmistusta.
Kotimainen valmistus	Eläinperäiset rehut lemmikkieläimille, lemmikeille valmis- tettavat raakarehut	9	Enterobakteereita yli lain- säädännön rajan	Toimijalle annettiin määräys tehostaa laadunvarmistusta.
Kotimainen valmistus	Rehuseokset elintarvi- ketuotantoeläimille, tiineet emakot	1	Lääkereichun jälkeen valmiste- tussa tiineiden emakoiden rehussa pieniä jäämiä lääke- rehun tehoaineesta	Kiellolle ja takaisinvetomääräykselle ei perusteita, koska rehua ei ollut enää tilaselvityksen mukaan jäljellä. Selvitys- ja toimenpidemääräyksiä. Seuranta-näytteenotto ja -analyysit.
Markkina- valvonta	Siemenseos linnuille	2	Hukkakaura	Kiellolle ei tarvetta, koska takaisin veto toteutui ennen kiellon määräämistä ja koska siemenseos oli tarkoitettu häkkinlinnuille
Markkina- valvonta	Kaura	1	Hukkakaura, elävät tuholai- set	Markkinointikiellolle ei tarvetta, koska takaisin veto toteutui ennen kiellon määräämistä. Varastolle puhdistuskehoitus.
Markkina- valvonta	Ohra	1	Hukkakaura	Rehuerä määrättiin murskattavaksi/jauhettavaksi
Yhteenveto		3	erää, joille kielto	1 ehdotonta kieltoa ja 2 ehdollista kieltoa
Yhteensä		20	erää yhteensä, joille	Kieltoja, määräyksiä tai muita viranomaistoimen- piteitä

Mikrobiologisten haittojen esiintyminen

Tuonnin yhteydessä joko viranomaisvälvönnässä tai toimijan omavälvönnässä todettiin viisi salmonellaposiitivista rehuerää (15 kpl v. 2014). Saastuneiden erien määrä oli tavanomaista pienempi. Toimijat hakivat salmonellaposiitivisiksi todetuille tuontierille käsittelyluvan Evirasta. Käsittelyn jälkeen rehueristä otettiin viralliset näytteet ja erät hyväksyttiin käyttöön sen jälkeen kun ne oli todettu puhtaaksi. Yhteensä salmonellaposiitiviset erät edustivat 10,3 miljoonaa kiloa rehuaaineita (34,5 milj. kg v. 2014).

Elintarviketuotantoeläimille tarkoitetuista kotimaassa valmistetuista rehuista ei todettu salmonellaa.

Kotimaisista sivutuoterehunäytteistä analysointiin pääsääntöisesti salmonellaa ja enterobakteereita. Noin puolet näytteistä oli lemmikkieläimille valmistettuja raakaruokia. Salmonellaa ei todettu, mutta enterobakteerien määrä ylitti sivutuoteasetuksen salliman tason kymmenessä valmistuksen välvönnässä otetusta näytteestä. Kaikki em. näytteet olivat lemmikkieläimille valmistettuja raakaruokia.

Markkinavälvönnässä ei todettu salmonellaa eikä suuria enterobakteeripitoisuuksia, mikä oli poikkeuksellista. Vuonna 2014 salmonellaposiitivisia näytteitä oli viisi ja rajarvot ylittäviä enterobakteeripitoisuuksia todettiin yhdessä näytteessä.

Maaeläinperäinen aines

Maahantuonnin ja sisämarkkinatuonnin yhteydessä tutkittiin mikroskooppisella analyysillä noin 100 kalajauhoerää kielletyn eläinproteiinin toteamiseksi. Maaeläinperäistä ainesta ei todettu.

Kotimaisen valmistuksen välvönnässä, markkinavälvönnässä ja tilavälvönnässä ei elintarviketuotantoeläimille tarkoitetuista rehuaaineista tai rehuseoksista todettu jäämiä maaeläinperäistä aineksesta tai viitteitä säädösten vastaiseen kalajauhon käyttöön.

Haitalliset ja kielletyt aineet sekä muut poikkeamat

Evirassa hyödynnettiin laajamittaisesti käytössä olevia multimenetelmiä, joilla on mahdollista tutkia samanaikaisesti useita yhdistelmiä. Rehuista ei todettu säännöstenvastaisuuksia dioksiinien, kasvinsuojeluaineiden / torjunta-aineiden, mykotoksiinien, raskasmetallien ja melamiinin esiintymisessä.

Rehutehtailta otetuista näytteistä kokkidiostaattien tai muiden kiellettyjen yhdisteiden jäämien osalta ei todettu säännöstenvastaisuuksia. Sen sijaan kokkidiostaattirehuissa todettiin aiempaan enemmän kokkidiostaattipitoisuuksien poikkeamia pakkausmerkintöjen edellyttämä viljalisäys huomioiden. Nämä poikkeamat rehun lisäainepitoisuuksissa olivat pääasiassa rehun lisäaineseituksen minimipitoisuuksien alituksia.

Lääkerehujen valmistus on ajoittaista ja määräytyy kulloisenkin eläintautitilanteen mukaan. Lääkerehuja valmistavilta rehutehtailta otetuista neljästä näytteestä määritettiin ko. rehussa käytetyn lääkeaineen tehoainepitoisuus. Lääkerehujen tehoainepitoisuuden jäämiä todettiin yhdessä tiineille emakoille tarkoitettua rehussa, mutta rehualan toimija pystyi osoittamaan pitoisuustason olevan keskimääräisesti rehuerässä pieni ja lääkeainejäämä ei vaarantanut eläinten hyvinvointia tai elintarviketurvallisuutta.

Mykotoksiinien, raskasmetallien, dioksiinien ja dioksiinien kaltaisten PCB-yhdisteiden, kasvinsuojeluaineiden tai kiellettyjen aineiden osalta ei viranomaisnäytteiden analyysissä todettu säännöstenvastaisuuksia.

Markkinoilta otetuista linnunsiemennäytteistä todettiin aiempien vuosien tapaan hukkakauraa (3) ja eläviä tuholaisia (1) (v. 2014 hukkakauraa 2 ja tuholaisia 3). Edelleen yleisimmät säännöstenvastaisuudet markkinoilta otetuissa näytteissä/rehuerissä liittyivät lemmikkieläinten rehujen merkintöihin.

Rehujen muuntogeenisyyden valvonta

Rehujen muuntogeenisyyden valvonta painottui EU:ssa hyväksytyjen muuntogeenisten organismien sekä niistä valmistettujen rehujen merkintöihin ja jäljitettävyyteen. Näytteenotto kohdistettiin rehuihin, joissa ei ollut merkintää muuntogeenisyydestä. Näytteistä tutkittiin sekä EU:ssa hyväksytyjä että hyväksymättömiä muuntogeenisiä aineksia. Yhdestä näytteestä tehdään useita analyysejä, joten siitä voidaan todeta erilaisia yhden tai useamman kasvilajin muunnoksia tai niiden yhdistelmiä (Taulukko 4). Analyysituloksissa, jossa muuntogeenistä soijaa on todettu 1 % tarkoittaa, että näytteen sisältämästä soijasta 1 % on muuntogeenistä soijaa.

Kotimaisessa valmistuksessa tai markkinoilta otetuissa näytteissä ei todettu EU:ssa hyväksymättömiä muuntogeenisiä rehuja. Valmistuksen valvonnassa näytteistä ei todettu myöskään sellaisia pitoisuuksia hyväksytyä muuntogeenisiä aineksia, jotka olisivat edellyttäneet rehun merkitsemistä. Markkinoilta otetut näytteet (4 kpl) olivat hevosten rehuja. Markkinavalvonnan näytteenotolla oli tarkoitus varmistaa, että edellisenä vuonna annetut merkintähuomautukset oli korjattu. Yhdessä tapauksessa merkinnät olivat edelleen korjaamatta.

Eurooppalainen elintarvikkeita ja rehuja koskeva nopea hälytysjärjestelmä (RASFF)

Suomi teki yhteensä viisi (edellinen vuosi 14) rehuja koskevaa ilmoitusta RASFF-hälytysjärjestelmässä. Ilmoitukset liittyivät tuontirehujen valvonnassa todettuun salmonellaan (4) ja tuontikalanrehuun, jossa todettiin märehelijän DNA:ta (tapaus raportoitu vuoden 2014 VASU-raportissa). Kaksi koirien puruluuerää pysäytettiin varastoon tai vedettiin markkinoilta toisen jäsenmaan tekemän RASFF-ilmoituksen perusteella.

3.2 Puutteiden analyysi

Rehualan alkutuotannon toimijat

Maatiloilta otetuista rehunäytteistä todetut jyräjoiden karvat, linnun höyhenet sekä jyräjoiden tai linnun ulosteet olivat yksittäistapauksia. Ne ovat voineet joutua rehuun sadonkorjuun yhteydessä pellolla tai varastoinnin aikana. Tuotantoeläinten rehussa olevat tuohyönteiset eivät ole suoranainen vaara elintarviketurvallisuudelle, mutta tuohyönteiset voivat heikentää rehun ravitsemuksellista arvoa. Tuohyönteisten ja mykotoksiinien esiintymiseen rehuissa vaikuttavat sääolosuhteet. Toimija voi torjua tuohyönteisiä, mutta siitä huolimatta niiden esiintyminen rehuissa on mahdollista.

Rehukirjanpidossa, kasvinsuojeluaineiden ja biosidien käyttökirjanpidossa sekä rehualan toimijaksi rekisteröitymisessä havaitut puutteet ja rehujen hankinta rekisteröitymättömältä toimijalta heikentävät rehujen jäljitettävyyttä, mikä voi vaikuttaa rehujen ja elintarvikkeiden turvallisuuteen. Myös puutteet rehuvarastojen tunnistamisen merkittävissä rehukirjanpitoon vaikuttavat rehujen jäljitettävyyteen. Laiminlyöntejä kirjanpidoissa havaittiin kuitenkin vain pienellä osalla valvotuista maatiloista. Puutteet rehujen varastoinnissa erillään jätteilä ja vaarallista aineista sekä rehujen varastointi tuhoeläimiltä suojaamattomina vaarantavat rehujen ja myös elintarvikkeiden turvallisuutta. Valtaosalla valvotuista tiloista rehujen säilytys oli kuitenkin kunnossa.

Kansalliseen seleenin saannin seurantaan liittyvien säilörehunäytteiden seleenipitoisuudet olivat keskimäärin täysrehussa seleenin enimmäispitoisuudelle asetetun rajan 0,5 mg/kg kuiva-ainetta alapuolella. Lannoittamattomien tai seleeniä sisältämättömillä lannoitteilla lannoitettujen säilörehujen seleenipitoisuus jäi alle Luonnonvarakeskuk-

sen (Luke) ruokintasuositusten. Tällaista säilörehua syövien eläinten seleeninsaanti voi olla riittämätöntä, jos eläinten ruokinnassa ei käytetä seleenipitoisia rehuseoksia.

Rehualan toimijat (ml. eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevät toimijat)

HACCP-järjestelmien puutteet voivat johtaa siihen, että osa vaaroista jää huomiotta eikä niitä hallita tehokkaasti. Laadunvarmistuksen puutteet voivat johtaa siihen, että esim. salmonella ja muut haitalliset aineet jäävät rehuista toteamatta. Merkintöjen puutteet voivat aiheuttaa sekaannusta rehujen valmistuksessa tai käytössä. Puutteelliset siivouskäytännöt ja tuotanto- ja varastotilojen huono kunto lisäävät tuhoeläinten ja sitä kautta tautien leviämiskärsiä.

Laitostarkastuksilla havaitut puutteet sivutuotteiden merkinnöissä, kuljetusasiakirjoissa ja kirjanpidoissa johtavat sivutuotteiden jäljitettävyyden heikkenemiseen. Puutteet yleisessä hygieniassa ja sivutuotteiden säilytyksessä muodostavat riskin erityisesti sivutuotteiden rehukäytössä. Puutteet omavalvontasuunnitelmassa ja HACCP-järjestelmässä voivat johtaa virheelliseen riskinarviointiin ja toimenpiteiden kohdentamiseen tuoteturvallisuuden kannalta epäolennaisiin asioihin.

Toimijoiden säädösten vastainen toiminta johtuu osittain tiedon puutteesta ja resursien puutteesta. Erityisesti pienillä rehualan toimijoilla sekä myös eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevillä toimijoilla ei ole riittävästi asiantuntemusta ja resursseja kirjanpidon, HACCP-järjestelmien ja laadunvarmistussuunnitelmien laatimiseksi eikä niiden merkitystä omassa toiminnassa ymmärretä. Rehuasiantuntemusta puuttuu usein niiltä, jotka eivät ole ensisijaisesti rehutoimijoita, vaan toimittavat esimerkiksi elintarviketuotannon sivujakeita rehuksi. Monien haitallisten aineiden tutkimusten korkeat hinnat rajoittavat tutkimusten määrää. Kustannukset rajoittavat myös sellaisia tila- ja laiteinvestointeja, joilla voitaisiin parantaa rehujen turvallisuutta. Kaikki rehualan toimijat eivät ole riittävästi selvillä lainsäädännön vaatimuksista. Rehu- ja sivutuotelainsäädäntö koetaan edelleen usein raskaaksi ja vaikeaselkoiseksi.

Irtorehun kuljetuskaluston tarkastuksilla havaitut puutteet liittyen puhdistuskirjanpitoon, lastaustilojen siisteyteen, ajokirjanpitoon ja salmonellanäytteenottoon saattavat johtaa kuljetettavien rehujen saastumiseen sekä ongelman leviämiseen laajemmalle rehuuketjussa. Eläimistä saatavien sivutuotteiden väärin merkityt kuljetukset, puutteelliset ajoneuvojen tai asiakirjojen merkinnät voivat johtaa sivutuotteiden päätyminen väärään käyttökohteeseen. Tehtyjen kuljetustarkastusten ja niissä havaittujen puutteiden perusteella todennäköisyys, että eläinperäisiä sivutuotteita päätyisi väärään käyttökohteeseen, voidaan olettaa olevan pieni.

Tuotevalvonta

Salmonellan esiintyminen rehuissa on riski sekä elintarvikkeiden turvallisuudelle että eläinten ja ihmisten terveydelle. Salmonellan esiintyminen erityisen riskialttiiden rehujen tuontierissä ei liittynyt kotimaassa toimivien rehualan toimijoiden laiminlyönteihin, vaan rehualan toimijat osoittivat noudattavansa Eviran edellyttämiä tuontieriin liittyviä toimintatapoja sekä Eviran antamaa ohjeistusta vastuullisesti. Salmonellaa sisältävät tuontivalkuaisrehut käsitellään ennen rehujen päätymistä rehuseosten valmistukseen tai muuhun käyttöön.

Lemmikkieläinten rehuissa todetut salmonellabakteerit eivät aiheuta suoraa vaaraa elintarviketurvallisuudelle, mutta ne voivat olla riski lemmikkien ja ihmisten terveydelle sekä voivat aiheuttaa tuotantotilojen saastumista maataloilla. Yhtään tapausta ei tullut tietoon lemmikkieläinten rehujen salmonellan ja ihmisten terveyden tai maatalosalmonellatapausten välillä. Lemmikkien rehuissa todetut enterobakteerit eivät aiheuta vaaraa elintarviketurvallisuudelle, ja myös vaara lemmikkien terveydelle on suhteellisen pieni, koska suurin osa havaituista enimmäispitoisuuksien ylityksistä oli pieniä.

Haitallisten aineiden, kuten esim. raskasmetallien, kertymät eläimiin ja sitä kautta eläimistä saataviin elintarvikkeisiin ovat riski sekä eläinten että ihmisten terveydelle. Eläimistä saatavien elintarvikkeiden osuus ihmisten, etenkin lasten ja nuorten, ruokavaliassa voi olla merkittävä. Haitallisista aineista on myös eniten haittaa kasvuvaiheessa oleville eläimille ja toisaalta pienille eläimille.

Kun kokkidiostaatteja tai lääkerehujen tehoaineita käytetään rehujen valmistuksessa, voi tuotantoprosessissa tapahtua väistämättömiä tuotantoteknologisia jäämien siirtymiä seuraaviin rehujen valmistuseriin. Tämä jäämien siirtymä eli ”carry over” rehuissa voi aiheuttaa vaaraa elintarviketurvallisuudelle. Jäämien taustalla voivat olla muutokset valmistusprosessissa tai käytettyjen esiseosten annostelussa.

Enimmäismääriä suuremmat hivenaine- ja vitamiinipitoisuudet rehussa voivat lisätä yliannostuksen vaaraa kuluttajille ja eläimille, mutta pienemmät määrät puolestaan voivat aiheuttaa ravintoaineiden puutosta. Ravintoaineiden poikkeamat rehussa johtavat eläinten ravitsemuksen epätasapainoon ja voivat aiheuttaa hyvinvoinnin ja tuotannon menetyksiä.

Rehualan toimijan vastuulla on varmistua, että rehun pakkausmerkintöjen mukaisella viljalisäyksellä rehun lisäaineasetuksen mukaiset minimi- tai maksimipitoisuudet kokkidiostaateille toteutuvat. Rehualan toimijan vastuulla on myös varmistua, että valmistetun lääkerehujen tehoaineen pitoisuustaso vastaa lääkerehujen reseptissä annettua lääkerehujen tehoaineen pitoisuustasoa.

Hallinnollisten kieltopäätösten määrä on vähentynyt. Tämä selittyy osaltaan rehualan toimijoiden nopealla reagoinnilla havaittuun puutteeseen, kuten esimerkiksi viallisen rehun vetäminen markkinoilta heti kun puute havaitaan ennen lopullisen päätöksen antamista.

Säännöstenvastaisuuksien moninaisuudesta johtuen myös syyt poikkeamiin ovat tapauskohtaisia eikä niistä ollut johdettavissa rehuja tai koko rehusektoria koskevia muutostrendejä.

4 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE

Komission suorittamat tarkastukset

Komissio teki Suomeen kolme auditointia, joissa rehut olivat mukana. Yleisauditoinnissa ei ollut auki olevia rehuasioita, mutta maaprofiili päivitettiin. Komission täydentäviin ehtoihin liittyvässä auditoinnissa tuli esiin vain puute kasvinviljelytilojen rehuvalvonnassa vuonna 2013. Komissio esitti jo vuonna 2012, ettei kasvinviljelytilojen rehuvalvonta ollut riittävää. Valmistelut kasvinviljelytilojen valvonnan laajentamiseksi aloitettiin vuonna 2013. Euroopan tilintarkastustuomioistuimen (ECA) täydentävien ehtojen auditoinnissa ei tullut esiin rehuja koskevia huomioita tai suosituksia.

Vuoden 2014 komission luomuauditoinnissa komissio totesi, että taseen tarkastaminen ei ole riittävällä tasolla eikä tarkastajia ei ole tästä asiasta erityisesti koulutettu. Vuoden 2015 luomurehukoulutuksessa taseasiaa käytiin tarkastajien kanssa läpi ja asiasta laadittiin ohje (Eviranetissä Luomurehu-osiossa). Lisäksi auditointiraportti peräänkuuluttaa jäljitettävyyttä koko luomusektorilla, joka oli jo aiemmin valittu vuoden 2015 luomurehujen valvonnan painopistealueeksi. Tästä laadittiin tiedote luomurehutoimijoille. Raportissa oli myös vaatimus, että ylimääräisiä tarkastuksia tulee tehdä ennalta ilmoittamatta. Rehuvalvonnassa on tämä toteutettu jo 2014 siten, että rehuhygienian tarkastuksen yhteydessä on tehty ylimääräinen ja ennalta toimijalle ilmoittamaton luomutarkastus. Käytäntöä jatkettiin 2015 ja jatketaan myös tulevina vuosina. Evira sai korjauskehotuksen myös siitä, että luomutuotteista, pois lukien rehut, ei ollut

tehty analyttistä valvontaa. Luomurehujen osalta näytteenotto ja analyttinen valvonta olivat komission mukaan riittävällä tasolla ja asetuksen mukaista.

Auditoinnit

Arviointi- ja ohjauskäyntejä (AJO) tehtiin kaksi, joista yksi kohdistui kahteen ELY-keskuksen tarkastajaan (kasvintuotantotilan täydentävien ehtojen rehut ja kasveista saatavat elintarvikkeet valvonta) ja yksi maahantuontinäytteenottoa suorittavaan valtuutettuun tarkastajaan.

AJO-käynnillä annettiin tarkastajille kehittämissuhteita tarkastuslomakkeen rastittamiseen ja biosidien käyttökirjanpidon tarkastukseen. Lisäksi esitettiin kehittämissuhteena, että tarkastajan tulee kiinnittää huomioita määrällisten vaatimusten toteutumiseen (ohjeen mukainen näytteiden koostaminen osanäytteistä), suojavälineiden käyttöön sekä työturvallisuuden että näytteenoton aseptisuuden näkökulmasta.

Tarkastaja antoivat palautetta Eviralle valvontaohjeista ja esittivät toiveen valtuutettujen tarkastajien koulutuspäivien järjestämisestä viikon loppupuolella, koska näytteenoton kohteena olevat laivat saapuvat useimmiten alkuvuokolla.

Kehittämiskohteet, huomiot ja havainnot huomioidaan toiminnassa sekä ohjeistuksessa ja koulutuksissa.

Taulukko 11. Sektorilla suoritettut sisäiset auditoinnit

Auditoinnin kohde	Auditoinnin määrä	Auditoinnin teema(t)	Keskeiset havainnot
ELY-keskus, kaksi tarkastajaa	1	Rehualan alkutuotannon toimijan (kasvintuotanto) valvonta	<ul style="list-style-type: none"> - tarkastuslomakkeella käytettiin ”kunnossa”-rastitusta, vaikka toimijalla ei ollut ko. toimintaa ja olisi pitänyt käyttää ”ei koske tilaa” vaihtoehtoa. - hyönteis- ja punkkimyrkkyjen käyttöä rehuvarastossa ei selvitetty
Valtuutettu tarkastaja	1	Maahantuonnin näytteenotto	<ul style="list-style-type: none"> - huomiota tulee kiinnittää ohjeen mukaiseen näytteiden koostamiseen osanäytteistä ja suojavälineiden käyttöön

Tarkastajien koulutuksesta antamat palautteet

Valtuutettujen tarkastajien koulutus järjestettiin 4.2.2015. Kirjallinen palaute oli pääosin myönteistä, mutta tuleviin koulutuksiin toivottiin enemmän tuontivalvonnan asiaa ja Eviran sisäisten asioiden läpikäyntiä muualla kuin koulutuksessa. Positiivista palautetta annettiin myös kouluttajien esityksistä ja asiantuntemuksesta. Enemmän toivottiin intoa esittämiseen ja keskustelua.

Laitostarkastajien koulutuspäivä pidettiin 3.2.2015. Saatua koulutuspalautetta oli erinomaista, ja tarkastajat olivat tyytyväisiä saadessaan tietoa alkaviin valvontoihin.

Eläintilojen rehuvalvontaa ja markkinavalvontaa tekevien ELY-tarkastajien koulutus pidettiin 12.2.2015. Kasvinviljelytilojen rehuvalvontaa tekevien ELY-tarkastajien koulutus järjestettiin yhdessä Turvallisuus- ja kemikaalivirastoTukesin kanssa 15.6.2015. Helmikuun koulutuksen käytännön järjestelyistä annettiin melko heikko arvosana, mihin vaikutti videoyhteyksien takkuaminen Lync-yhteyksiin riittämättömän kaistamäärän takia. Kirjallisissa palautteissa oli sekä myönteistä, kuten kertaus, rehumikrobiologian näytteiden käsittelyn ja tutkimusten esittely, että kehitettävää, kuten esitysten eloisuus, videoyhteydet, Eviranetin toimintaongelmat. Kesäkuun koulutuksessa positiiviseksi koettiin koulutuksen asioiden soveltuminen uusille tarkastajille ja kertaus,

keskeisten asioiden ja taustojen läpikäynti, asiantuntevat kouluttajat ja toimivat järjestelyt. Koulutukseen toivottiin valvontapöytäkirjan täyttämisen läpikäyntiä, enemmän asiaa kokeneille tarkastajille sekä koulutuksen aloitusta aikataulussa (tekniset ongelmat koulutuksen alussa).

Luomurehutoimijoita valvoville valtuutetuille tarkastajille järjestettiin koulutus 18.2.2015, johon oltiin palautteen mukaan hyvin tyytyväisiä.

Asiakaspalautteet

Laitostarkastuksista kerätään jatkuvasti palautetta rehualan toimijoilta. Palautteita saatiin 26 kpl (v. 2014/27 kpl, 2013/32, 2012/37). Paperilomakkeen lisäksi toimijoilla on mahdollisuus antaa palautetta myös tätä varten kehitetyllä sähköisellä webropol-lomakkeella, mutta tätä mahdollisuutta käytti vain yksi toimija. Palaute on ollut erinomaista tai hyvää. Toimijat ovat todenneet, että tarkastajat ovat joko hyvin tai erinomaisen asiantuntevia sekä ammattitaitoisia ja että tarkastuksista on ollut hyötyä toiminnalle. Toimijat pitävät tarkastuksilla hyvänä vuorovaikutteisuutta ja yhteistyötä. Kirjallisia kehitysehdotuksia on annettu lainsäädännön muutosten aktiivisen tiedotuksen tarpeesta, erilaisten tarkastusten yhdistämisestä samalle käynnille, tarkastuslomakkeen vaikeaselkoisuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta (rehujakeet/rehuaineet – tuotannon varsinaiseen tuotteeseen liittyvät kysymykset) sekä luomutarkastukseen liittyen sovitussa aikataulussa pysymisestä.

Rehuihin liittyviä asiakaspalautteita kirjattiin seitsemän, jotka liittyivät videokoulutusten yhteysongelmiin, eri valvontasektoreiden kasvinsuojeluaineiden ja biosidien käytökirjanpidon erilaisiin säilytysvaatimuksiin, näytteenottajan liialliseen ajanviettoon tehtaalla, tarkastusmaksujen määräytymisen perusteisiin valmistuksen valvonnan osalta, hyvään tiedottamiseen rehualvannon tuloksista, tarpeeseen kehittää sähköistä asiointia ja eduskunnasta tulleeseen kiittävään palautteeseen pyydetyn Entisten elintarvikkeiden rehukäyttö- ohjeen toimittamiseen liittyen. Palautteisiin on vastattu ja tarpeelliset korjaavat toimenpiteet on suoritettu.

Sähköpostitse rehuja koskeville asiakaskyselyille varattuun virkapostilaatikkoon tuli positiivista palautetta kysymyksiin vastaamisen nopeudesta sekä perusteellisuudesta.

5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET

5.1 Toimijoiden säädöstentuntemuksen varmistaminen

Evira julkaisi kahdeksan rehuihin liittyvää uutista/ ajankohtaisinfoa/ tiedotetta:

- Vuoden 2014 rehualvannon tulokset - Rehujen turvallisuus säilyi Suomessa hyvänä v. 2014
- Kuumentamattomien rehujen tuonnin rajoitussuosituksset liittyen afrikkalaiseen sikaruttoon (ASF)
- Jyrsijätorjuntaohje rehu- ja elintarvikealan toimijoille valmistunut
- Rehualan alkutuotannon valvonta 2015
- Formaldehydin käyttö salmonellalla saastuneiden rehujen käsittelyssä
- Rehujen merkintäoppaan päivitys
- Vuoden 2015 luomurehutarkastusten painotukset
- Luomurehujen jäljitettävyys - Luomua vai ei?

Toimijoiden säädöstentuntemuksen varmistamiseksi laadittiin tai päivitettiin kahdeksan ulkoista ohjetta. Evira.fi-sivustoja päivitettiin aktiivisesti ja osallistuttiin mm. kesäkanojen ja –lampaiden pitäjille tarkoitetun muistilistan laatimiseen rehujen osalta. Evi-

ra on seurannut aktiivisesti virkasähköpostilaatikkoa ja vastannut vuoden 2015 aikana 307:ään (v. 2014/289 kpl) rehulainsäädännön aihealueisiin liittyneeseen asiakaspalautteeseen/kysymykseen. Tiedotusvälineilmoituksia tehtiin kahdeksan kpl (v. 2014/11 kpl). Maaseudun Tulevaisuus –lehteen kirjoitettiin rehu- ja biosidienkäyttökirjanpidosta, ASF:n leviämisestä rehujen välityksellä sekä jyräjätörjunnasta. Lisäksi rehuohjeistusta oli mukana Eviran ja Maaseutuvirasto Mavin netissä julkaisemassa päivitetystä täydentävien ehtojen oppaassa sekä täydentävien ehtojen muistilistassa, joka myös postitettiin maataloustukia hakeneille viljelijöille.

Rehualan toimijoille annettiin koulutusta kuorimoiden ym. kasvissivutuotteita tuottavien laitosten sivujakeiden hyötykäyttöä koskevassa seminaarissa. Pidettiin alkupalaveri rehukuljetusten hyvän käytännön ohjeisiin liittyen rehukuljettajien kanssa. Osallistuttiin Luomutuottajille ja -toimijoille tarkoitettuun Eviran luomufoorumiin ja MMM:n järjestämiin rehualajaoston kokouksiin.

Toimijoiden kanssa pidettiin kahdenvälisiä kokouksia erityisesti liittyen rehun lisäaineisiin ja rehujen tyypitykseen sekä niiden valmistukseen ja markkinoille saattamiseen liittyviin lainsäädännön vaatimuksiin.

Tarkastuskäynneillä on toimijoiden toiminnan puutteisiin puuttumisen lisäksi suuri merkitys myös toimijan ohjaamisen ja neuvonnan kannalta.

5.2. Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen

Rehualan alkutuotannon toimijat

Kaikista kohdassa 3.1 kuvatuista säännöstenvastaisuuksista on annettu kirjallinen huomautus ja toimenpidekehoitus. Lisäksi neljälle maatilalle aiheutui leikkauksia EU:n maksamiin maataloustukiin täydentävien ehtojen laiminlyönneistä, jotka vaaransivat eläinten tai ihmisten terveyttä. Yhdessä täydentävien ehtojen laiminlyönneissä annettiin varhainen varoitus ja viljelijää neuvottiin muuttamaan toimintatapaa jatkossa, koska havaittu puute oli vähäinen ja ei aiheuttanut välitöntä vaaraa eläinten tai ihmisten terveydelle.

Rehualan toimijat (ml. eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevät laitokset)

Taulukoissa 6 ja 8 mainitut puutteet on kirjattu tarkastuskertomuksiin ja edellytetyt toimenpiteet valvontapäätöksiin. Luokkien 1, 2 ja 3 puutteiden korjaaville toimenpiteille on asetettu määräajat, joiden raportointia voidaan seurata ELMO:n BO-raporttien avulla. Useimmissa tapauksissa toimenpiteiden toteutus todennetaan toimijan lähettämän selvityksen perusteella. Tarpeen vaatiessa valtuutettu tarkastaja tai paikallinen valvova viranomais, kuten kunnaneläinlääkäri tai tarkastuseläinlääkäri, on tarkastanut yksittäiset korjaavat toimenpiteet paikan päällä. Korjaavat toimenpiteet tarkastetaan viimeistään seuraavan tarkastuskäynnin yhteydessä. Tarkastuskäyntejä lisätään, jos toiminnassa todetaan paljon puutteita tai ne ovat vakavia.

Turkisrehusekoittamot ja eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevät käsittelylaitokset löysivät salmonellaa joitakin kertoja omavalvontaansa liittyvässä näytteenotossa tuotantoympäristöstä, raaka-aineista tai valmiista rehuista. Toimijat ilmoittivat löydöksistä Eviralle ja toimittivat poikkeusraportit pääasiassa ajallaan ja asianmukaisesti.

Luomutarkastuksilla havaitut lievät puutteet toimija korjaa pääsääntöisesti itsenäisesti Eviran antaman päätöksen perusteella. Näiden puutteiden korjaaminen tarkastetaan seuraavalla tarkastuskäynnillä. Isompien puutteiden korjaamiseen liittyy toimenpiteiden raportointivaatimus määräajan puitteissa. Seuraavalla tarkastuskäynnillä toimijalla on myös mahdollisuus kysyä, mikäli asiasta on jäänyt epäselvyyttä. Valtuutetuilla tarkastajilla on mahdollisuus tutustua aikaisempien vuosien luomurehujen valvonta-

järjestelmässä olevien toimijoiden tarkastuskertomuksiin ja niistä laadittuihin päätöksiin, jotka löytyvät Eviranetistä tarkastajien työtilasta.

Tuotevalvonta

Vuonna 2015 kielletyt rehuerät on esitetty taulukossa 10 ja rehueriin liittyvä tarkempi kuvaus on esitetty kappaleessa 3.1. Näytteissä todettujen säännöstenvastaisuuksien ja seuraamusten yhteenveto on esitetty taulukossa 12.

Viranomaisnäytteenoton rehueriä (kaikki valvontalinjat), joihin liittyi yksi tai useampi säädöstenvastaisuus ja seuraamus, oli v. 2015 yhteensä 168 kpl (v. 2014/277 kpl). Ne edustivat 10,9 % kaikkia viranomaisnäytteenoton kohteena olleesta 1547 rehuerästä (v. 2014/14,6 %).

Yhdelle rehuerälle on voitu antaa useammanlainen seuraamus. Pakkausmerkintöjä tarkastetaan kotimaisen valmistuksen valvonnan ja markkinavalvonnan näytteistä. Todettuja säännöstenvastaisuuksia oli vuonna 2015 (6,3 % kaikista näytteistä / 2,7 % kaikista analyyseistä) suhteellisesti jonkin verran vähemmän kuin vuonna 2014 (7,4 % kaikista näytteistä / 3,9 % kaikista analyyseistä).

Taulukko 12. Todettujen säännöstenvastaisuuksien seuraamukset liittyen viranomaisnäytteenoton kohteena olleisiin rehueriin v. 2015.

Seuraamus	kpl	% kaikista näytteistä (yht. 4702)	% kaikista analyyseistä (yht. 10882)
Rehuerille annetut kirjalliset huomautukset (pakkausmerkintähuomautukset 83 kpl ja analyysihuomautukset 196 kpl)	279	5,9	2,6
Rehun valmistus-, tuonti-, markkinointi- tai käyttökielto ja määräys, ehdollinen / ehdoton	3	0,06	0,03
Rehuerät, joille määrätty muita valvonnan toimenpiteitä (erää ei ole kielletty)	17	0,3	0,16
Yhteensä	299	6,3	2,7

Rehusta todettu haitallisten / kiellettyjen aineiden pitoisuus tai muu vakava poikkeama johtaa yleensä rehuerän tuonti-, valmistus-, käyttö- tai markkinoille saattamis-kieltoon. Kielto voi olla ehdollinen, jolloin toimijalla on mahdollisuus poistaa laatu- poikkeama esimerkiksi rehun käsittelyllä, tai ehdoton, jolloin rehulle annetaan hävitysmääräys. Haitallisten aineiden toteaminen johtaa pääsääntöisesti rehuerän kieltoon silloin, kun niiden määrä ylittää niille lainsäädännössä annetun enimmäispitoisuuden.

Rehuerän laimentaminen on kiellettyä. Rehussa todettu poikkeama ravintoaineissa ja/tai pakkausmerkinnöissä, rehun lisäaineissa kokkidiostaatteja ja lääkeaineita lukuun ottamatta, johtaa ensin kirjalliseen huomautukseen ja kehoitukseen korjaavista toimenpiteistä. Toistuvat huomautukset tai vakavat puutteellisuudet voivat johtaa rehun valmistuksen tai rehuerän kieltoon. Toimija voidaan asettaa myös tehostettuun valvontaan, joka tarkoittaa tihennettyä viranomaisnäytteenottoa (esim. vakuudelliset rehun lisäaineen kokkidiostaattipitoisuudet / kokkidiostaattien jäämät).

Sivutuoterehuista otettujen näytteiden kohonneiden enterobakteerien määrien johdosta Evira huomautti tai kuuli toimijaa. Kuulemisen seurauksena Evira joko kielsi rehuerien markkinoille saattamisen ja edellytti toimijalta selvitystä toimenpiteistä, joihin oli ryhdytty, tai totesi selvitysten perusteella rehuerän kieltämisen tarpeettomaksi.

5.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet

Valvönnan yhdenmukaisuutta edistettiin valvontaohjeiden (taulukko 13), tiedottamisen ja koulutuksen avulla. Evira osallistui rehuvälvöntään liittyviin komission järjestämiin BTSF-koulutuksiin (kontaminantit rehuissa ja elintarvikkeissa, eläinlääkejäämät, RASFF-järjestelmä, mikrobiologiset kriteerit). Lisäksi osallistuttiin Virossa järjestettyyn rehu- ja sivutuotevalvönnan Nordic-Baltic -viranomaiskokoukseen sekä komission järjestämään ilmastonmuutosta ja mykotoksiineja käsittelevään seminaariin Italiassa.

Valtuutetuille tarkastajille, laitostarkastuksia tekeville valtuutetuille tarkastajille ja ELY-keskusten rehutarkastajille järjestettiin kullekin omat koulutuspäivät. ELY-koulutukset toteutettiin videolla. Luomurehutoimijoita tarkastaville tarkastajille järjestettiin oma koulutus ja osallistuttiin Eviran ELY-tarkastajille järjestämään luomukoulutukseen. Tullin virkamiehille annettiin koulutusta ns. rajoituspäivillä.

Taulukko 13. Viranomaisille ja toimijoille annettu ohjeistus.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ohjeet toimijoille						
- päivitytetyt/uudet, kpl	8	8	4	11	3	8
Ohjeet viranomaisille						
- päivitytetyt/uudet, kpl	11	5	24	9	8	8

6 VALVÖNNAN RESURSSIT

Evira vastaa rehuvälvönnän toimeenpanoon liittyvistä viranomaistehtävistä. Rehu- ja lannoitevalvontayksikössä (RELA) on rehuvälvöntään vuonna 2015 ollut käytettävissä yhteensä n. 8 htv:tta. Evira käyttää apunaan valtuuttamia ja kouluttamia tarkastajia sekä Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY-keskusten) tarkastajia. Valtuutettujen tarkastajien resursseja arvioidaan käytetyn n. 5 htv:tta näytteenottotehtäviin ja n. 1,2 htv:tta laitostarkastuksiin sisältäen luomu- ja kuljetuskaluston tarkastukset. ELY-keskusten tarkastajien resursseja käytettiin n. 2,3 htv rehujen markkina-, tila- ja vähittäiskaupan valvontatarkastuksissa. Markkinavalvontaa tehtiin viidessä teema-ELYssä, mikä toteutui hyvin. Laitostarkastukseen käytettävissä olleet resurssit eivät ole olleet riittävät.

Tarkastajien rehuista ottamat viranomaisnäytteet analysoidaan joko Evirassa tai Eviran hyväksymissä / nimeämässä laboratorioissa. Eviran hyväksymiä laboratorioita salmonellan määrittämiseen rehuista on seitsemän, joissa tutkitaan tuontirehuista salmonellaa. Eviran nimeämiä laboratorioita dioksiinien määrittämiseen rehuista on kaksi. Muut mikrobiologiset ja kemialliset tutkimukset tehdään Eviran laboratorioissa. Eviran hyväksymiä rehualan toimijoiden omavalvontalaboratorioita on kolme.

ELMO-tietojärjestelmän kehittäminen ja toimivuuden parantaminen kulutti edelleen rehujaoston resursseja. Yhden ylitarkastajan jääminen eläkkeelle ja sitä seurannut viran täyttämättä jättäminen, yhden ylitarkastajan irtisanominen ja yhden määräaikaisen ylitarkastajan poistuminen vaikeutti tehtävien hoitoa suunnitellusti. Rehuhygieniasetuksen mukaisista laitostarkastuksista toteutui 81 %. Suunnitelman mukaisia näytteenottotavoitteita on vähennetty vuosi vuodelta, koska näytteiden käsittely ELMO-tietojärjestelmässä vie enemmän aikaa kuin vanhassa järjestelmässä ja näytteiden analysoinnissa on otettu käyttöön multimenetelmiä. Näytteenottotavoitteet toteutuivat pääosin kaikissa valvontalinjoissa. Kolmansista maista ja sisämarkkinoilta tuotujen valkuaisrehujen salmonellakäsittelyjä sekä niihin liittyvää näytteenottoa oli vähemmän edelliseen vuoteen verrattuna.

Toimijoiden rekisteröinti- sekä muutos- ja lopetusilmoitusten käsittely työllistää rehujaostoa ja RELAn toimistoa huomattavasti. Varsinkin alkutuotannon toimijoiden rekisteröinti-ilmoituksia tulee runsaasti. Ilmoitusten käsittelyyn ja rekisteröintiin sekä tar-

kastuksiin liittyy paljon asiakirjahallintoa ja moninkertaista tallennusta eri järjestelmiin (ELMO, TWEB), mikä kuormittaa ilmoitusten käsittelijöitä erityisesti. Tästä johtuen tehtiin päätös, että mm. näytteenottopöytäkirjat arkistoidaan ainoastaan ELMOon.

Rehulainsäädännön mukaan toimijoilla on velvollisuus tehdä Eviralle vuosi-ilmoitus rehun valmistusmääristä, valmistukseen käytetyistä rehuista ja niiden alkuperästä, markkinoille saatetuista, tuoduista ja viedyistä rehuista ja niiden määristä. Vuosi-ilmoitusten tietoja käytetään paitsi toimijoiden riskiperusteisten valvontasuunnitelmien laadintaan niin myös Eviralta lainsäädännön edellyttämän vuosiraportin sisältämiin tilastoihin edellä mainituista asioista. Vuosi-ilmoitustietojen tallennus tietojärjestelmään tehdään käsin ja se vie RELAssa useiden kuukausien työpanoksen vuodessa. Tästä johtuen myös esim. rehujen tuontitilastot valmistuvat pari vuotta myöhässä. Vuosi-ilmoitukset ovat ensisijainen kohde sähköisen asioinnin kehittämisessä.

Täydentäviin ehtoihin liittyvä valvonnan kehittäminen, komission tarkastukset sekä tarkastushuomioiden ja rahoituskorjausten aiheuttama toimeenpano, viljelijämateriaalien uudistus ja kasvinsuojeluaineiden valvonnan Tukesiin siirtämisvalmistelut tulevaisuudessa työllistivät rehujaostoa huomattavan paljon.

Rehujen vienti oli v. 2015 vilkasta ja siihen liittyviä todistuspyyntöjä tuli runsaasti. Vientimaiden kasvaneet vaatimukset ja uusien vientimaiden erityistarpeet todistusten sisältöön liittyen lisäsivät tarvetta uusia vientitodistusmalleja ja laatia ohjeistusta toimijoille. Lisäksi todistusten sisällön tarkastaminen teetti runsaasti lisätyötä toimijoiden omavalvontatulosten tarkastamisen muodossa.

7 MUUTOKSET SEURAAVAN VUODEN VALVONTAAN

Rehualan alkutuotannon toimijoiden valvonnassa kiinnitetään huomiota rehukirjanpitoon, johon liittyvää tiedotusta jatketaan viljelijöiden tietämyksen lisäämiseksi ja väärinymmärrysten oikaisemiseksi. Rehualan alkutuotannon toimijoiden valvonnan määrä vähenee sen mukaan kun maatilojen määrä vähenee.

Rehualan toimijoihin kohdistuva valvonta laitostarkastuksen osalta toteutetaan ELMO-tietojärjestelmässä luodun riskiperusteisen suunnitelman avulla. Riskinarvioinnin tarkentamista jatketaan edelleen eli jos rehun valmistus on esim. vain omaan käyttöön tai toiminta on pelkkää pakkaamista tai toiminta on erittäin pienimuotoista, jätetään ne tarkastusten ulkopuolelle. Laitostarkastuksia suunnitellaan tehtäväksi edellisiä vuosia vähemmän rehervalvonnan henkilöresurssien vähenemisen vuoksi.

Rehualan toimijoiden kotimaisesta valmistuksesta otettavien viranomaisnäytteiden määrä vähenee edelleen jonkin verran. Näytteenottoa kohdennetaan entisestään kemiallisia haitallisten ja kiellettyjen aineiden tutkimista painottaen. Siirtyminen ns. multimenetelmien käyttöön lisää yksittäisestä rehunäytteestä tehtävien analyysien määrää ja yksittäisen näytteen analyysin määrittelyn painoarvoa. Lisäksi valvontakohteita karsitaan siten, että esimerkiksi maitoalan laitoksilta ja muiden rehuaineiden pieniltä valmistajilta otetaan näytteitä tarvittaessa. Uusina valvontakohteina ovat soijarouhetta ja kalajauhoa valmistavat rehulaitokset.

Markkinavalvontaa kohdennetaan riskiperusteisemmin, otettuja näytteitä hyödynnetään laajemmin (mm. laajempi analyysivalikoima, kattavampi merkintöjen valvonta) ja valvontaa kehitetään enemmän asiakirjavalvonnan suuntaan (ml. etäviestimien tiedot) kuluttajanäkökulma paremmin huomioiden. Lisääntynyt nettikauppa ja sen valvonta aiheuttaa haastetta rehujen markkinavalvonnassa.

Luomurehujen valvontajärjestelmässä tarkastajien toimeksiantoihin lisätään päivämäärätavoite jokaisen valvontakohteen eli tarkastuksen osalle. Näin ne kohteet, joilla todettiin puutteita vuonna 2015, tarkastetaan vuonna 2016 ensin.